

Stilizuota pieva šalia daugiamečių gėlių propaguotojo olando Pieta Oudolfo biuro Humelo gyvenvietėje (netoli Dutinchemo). Nuotrauka: www.kitokieaugalai.lt

Ekologinis kraštovaizdis

Tekstas ir fotografijos > kraštovaizdžio architektės Astos Grabauskienės

SAKYSITE, TOKS TERMINAS KELIA ŠYPSENĄ – ARGĮ KRAŠTOVAIZDIS IR TAIP NĖRA GAMTOS, VADINASI, IR EKOLOGIJOS, DALIS, TAČIAU BŪTENT TOKS ŽODŽIŲ JUNGINYS GERIAUSIAI APIBŪDINTŲ VIENĄ RYŠKIAUSIŲ ŠIUOLAIKINIO KRAŠTOVAIZDŽIO DIZAINO IR ARCHITEKTŪROS TENDENCIJŲ. EKOLOGIŠKA APLINKA, NATŪRALUMAS, BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS TVARUMAS. TAI – SAŲOKOS IŠ ŠIUOLAIKINIO KRAŠTOVAIZDŽIO ARCHITEKTO ŽODYNO.

Visi šių dienų kraštovaizdžio architektūros aspektai: dizainas, inžinerinės technologijos, apsinominimo schemas – aiškiai siejami su ekologiniais sprendiniais. Ši kryptis – tai sąmoningo žmogaus siekis gyventi prisitaikant prie gamtos, o ne primetant jai savo taisykles. Tokio kraštovaizdžio kūrimas byloja ne tik apie minimalią žmogaus intervenciją, bet dažnai ir apie ekosistemos išsaugojimą ar net jos atkūrimą.

Dizainas – lyg gamtos sukurtas

Pastaraisiais metais pasaulyje sukurta nemažai kraštovaizdžio darbų, kuriuos būtų galima priskirti „natūralistiniam“, „ekologiniam“ judėjimui. Jie pasižymi labai subtiliomis kraštovaizdžio formavimo priemonėmis, santūriomis linijomis, natūraliai atrodančiu medžiagiškumu. Šie metodai dažnai pasitelkiami ten, kur to mažiausiai tikėtumeisi, pavyzdžiui, naujam gyvenimui prikeliant apleistas pramonines arba transporto jungčių teritorijas. Teritorijose esančios struktūros dažnai paliekamos savo vietose kaip eksponatai, o nauji kraštovaizdžio elementai – takai, apsinominimas subtiliai įterpiami taip, kad erdves ne tik padarytų funkcionalias, bet ir pabrėžtų istorinę, laiko tėkmės vertę.

Tai puikiai iliustruoja tokie projektai, kuriuose nebenaudojamos geležinkelio linijos buvo transformuotos į žaliuosius koridorius, parkus, rekreacines erdves. Toks yra garsiojo olando sodų dizainerio Pieta Oudolfo apželdintas projektas „The High Line“ (parką projektavo Jameso Cornerio įmonė „Field Operations“ ir architektų studija „Diller Scofidio + Renfro“) Niujorke, mistiškas ir nenusakomos melancholijos persmelktas Berlyno parkas Šėneberge (*Natur-Park Schöneberger Südgelände*; projektavo grupė „ÖkoCon & Planland“), žaliasis koridorius taip pat Berlyne *Park am Nordbahnhof* (kraštovaizdį projektavo „Fugmann Janotta Landschaftsarchitekten“). Jei kalbėsime apie mažesnes sodų erdves,

šios neretai praranda aiškius kontūrus, nukelia mus tarsi į vaikystės prisiminimus apipintą kaimišką idilę, tampa sentimentalium gamtos prieglobsčiu. Sodų dizaineriai kuria laukinio, pievų augalais ir vijokliais apaugusio, gyvybe pulsuojančio, tarsi žmogaus nepaliesto sodo įspūdį. Pavyzdžiui, jauna, bet daug vilčių teikianti sodų dizainerė Sarah Price savo projektuose tarsi siekia atkurti lopinėlių gimtosios Anglijos gamtos. Žvelgiant neišlavintu žvilgsniu, galima būtų suabejoti, ar tai sukurta žmogaus. Siekis susiliesti su gamta neabejotinai kalba apie išlaisvėjusio, šiuolaikinio žmogaus požiūrį – supanti aplinka nebėra tai, ko reikėtų bijoti, nuo ko tvertis viduramžiškoms sienomis bei gyvatvorėmis ir kam reikėtų primesti savo valią.

Emociškai stiprus, nežymiai žmogaus rankos paliestas Berlyno Šėnebergo parkas.

Idiliškas gamtos prieglobstis pagal sodus kuriančios Didžiosios Britanijos kompanijos „Woolcott and Smith“ dizainerius.

Sodų dizainerės Sarah Price sukurtas trapios Anglijos gamtos fragmentas.

Johno Clare'o poemos „Kaimo muža“ įkvėptas britų sodų dizainerio Adamo Prosto sukurtas sodas – duoklė biologinei įvairovei.

Išpuoselėtą veją keičia pievos

Prieš daugiau nei dvidešimt metų kilusi olandiškoji daugiamečių žolinių augalų banga, kurios vienas svarbiausių pradininkų buvo ir yra daugiamečių gėlių augintojas bei sodų dizaineris Pietas Oudolfas, nusirito per visą pasaulį ir pastaraisiais metais įgavo dar aiškesnę kryptį. Kad tinkamai parinktos daugiamečių gėlės ne tik taupo vandens ir darbo jėgos išteklius, yra ilgaamžės, gali augti netrešiamos, pritraukia vabzdžių ir skatina biologinę įvairovę – apie tai jau kalbama ne vieną dešimtmetį. Pažangių pasaulio miestų skveruose retai beišvysi dukart per metus persodinamas vienmetes gėles. Tačiau naujausia šio judėjimo kryptis siekia toliau – žalios vejos

plotus, kur tai įmanoma, paversti stilizuotomis, t. y. dirbtinai sukurtomis, pievomis, kuriose prieglobstį rastų vabzdžiai, paukščiai, gyvūnai ir tai apsaugotų nuo katastrofiško bičių nykimo. Veja ekologijos požiūriu, galima sakyti, šiuo metu prilyginama kietai dangai: ji ne tik neskatina gyvybės ir jai puoselėti reikia daug išteklių, bet, nuolat trešijama, ji dar ir teršia aplinką. Taigi gero gyvenimo etalonu laikyta žaloji pievelė ekologinės aplinkos kontekste pamažu įgyja kitą prasmę ir vis dažniau užleidžia vietą iš pievų atkeliavusiems augalams. Stilizuotų pievų kūrimas paprastas gali atrodyti tik iš pirmo žvilgsnio. Iš tikro – tai daug žinių reikalaujantis procesas, kuriame

nuosekliai dalyvauja mokslininkai. Paprastai tokios pievos kuriamos taikant įvairius metodus: sėjami specialiai sukurti sėklų mišiniai, sėjami tik tai vietai būdingų augalų sėklų mišiniai ir atskirai įterpiami akcentiniai daugiamečiai augalai. Arba, kaip dažniausiai dirba ir Pietas Oudolfas, visa teritorija ne užsėjama, o apsodinama pagal daugybę kriterijų kruopščiai atrinktais daugiamečiais augalais. Apsodinimo stilius, kuriuo sukuriama natūralistinis pievos įspūdis, dažnai vadinamas matriciniu apsodiniu (angl. *matrix planting*, *intermingled planting*, *random planting*), kai visa vietovė apsodinama tik kelių rūšių dominuojančiais augalais, neretai viksvomis, o į jas atsitiktiniu būdu įterpiamos akcentinių augalų grupės (kolonijos).

Nebenaudojamų bėgių teritorija paversta dūzgiančių bičių pieva. Vietoj šiaurinės Berlyno geležinkelio stoties įrengtas parkas.

Nė lašo lietaus į nuotekų šulinį

Tvarumas ir gamtos išteklių saugojimas – dar vienas šiuolaikinės kraštovaizdžio architektūros aspektas ir tam pritaikomos pažangiausios technologijos. Nepaprastai daug dėmesio skiriama tam, kad visas lietaus vanduo būtų tikslingai panaudojamas. Reljefas dažnai formuojamas taip, kad lietaus vanduo tekėtų į žemiausiose vietose įrengtus gėlynus, stilizuotas pelkių zonas arba drėgnų vietų augalais apsodintus drenažo griovius, iš kur perteklinis vanduo patektų į vandens saugyklas ir sausros metu būtų naudojamas augalams laistyti. Visi šie drenažo elementai tampa ir architektūriniais elementais.

Žali stogai taip pat padeda ne tik susigerti didesniam lietaus vandens kiekiui, vadinasi, ir sumažinti į nuotekas patenkančią jo kiekį, pagerinti pastatų mikroklimatą, techninius parametrus, bet ir kurti palankios aplinkai architektūros įspūdį.

Kieta danga padengiamo ploto apribojimais taip pat skatina racionaliau naudoti lietaus vandenį, pasaulyje jie tampa vis griežtesni. Didžioji Britanija, kur vien Londone vandeniui nelaidžių dangų plotas prilygsta 22 Haid Parkų dydžio teritorijai, pastaraisiais metais vis dažniau kenčia nuo potvynių – taip yra dėl milžiniško į nuotekas patenkančio lietaus vandens kiekio. Tai prisideda prie laipsniškos klimato kaitos, prastesnės gyvenimo kokybės, aplinkos taršos. Pagal 2008 metais Didžiojoje Britanijoje įsigaliojusį nutarimą, norintieji įsirengti daugiau nei 5 kv. metrų ploto vandeniui nelaidžios dangos kieme, privalo gauti specialų leidimą. Dėl tos pačios priežasties įvažiavimo zonių prie namų skatinama naudoti vandenį praleidžiančias dangas: skaldelę, ant plastikinio tinklo arba tarp ažuolinių trinkelio įrengtą veją, ant žvyro su tinkamais tarpais klojamas trinkelės.

Daugelis, matyt, pasakys, kad Lietuvai dar negresia nei bičių išnykimas, nei potvyniai, nei ekologinės katastrofos, tačiau sumaniai kurti kraštovaizdį, suvokiant gamtoje vykstančius procesus, vertinant aplinkos unikalumą ir trapumą, būtų tikrai toliaregiškas požiūris į ateitį net ir ne taip stipriai urbanizuotoje Lietuvoje. ■

Parkas Potsdame (Volkspark) – pavyzdys, kaip techniniai drenažo sprendiniai tampa architektūriniais elementais.

Jūsų svajonės -
mūsų kūryba
ir galimybės

GLASS
Remis

UAB „Glasremis“
J.Biliūno g. 12
LT-36102 Panevėžys, Lietuva
Tel./faks.: + 370 45 430403
Mob.tel. + 370 686 66844
E-mail: glasremis@takas.lt
www.glasremis.lt